

Az idő ablakai

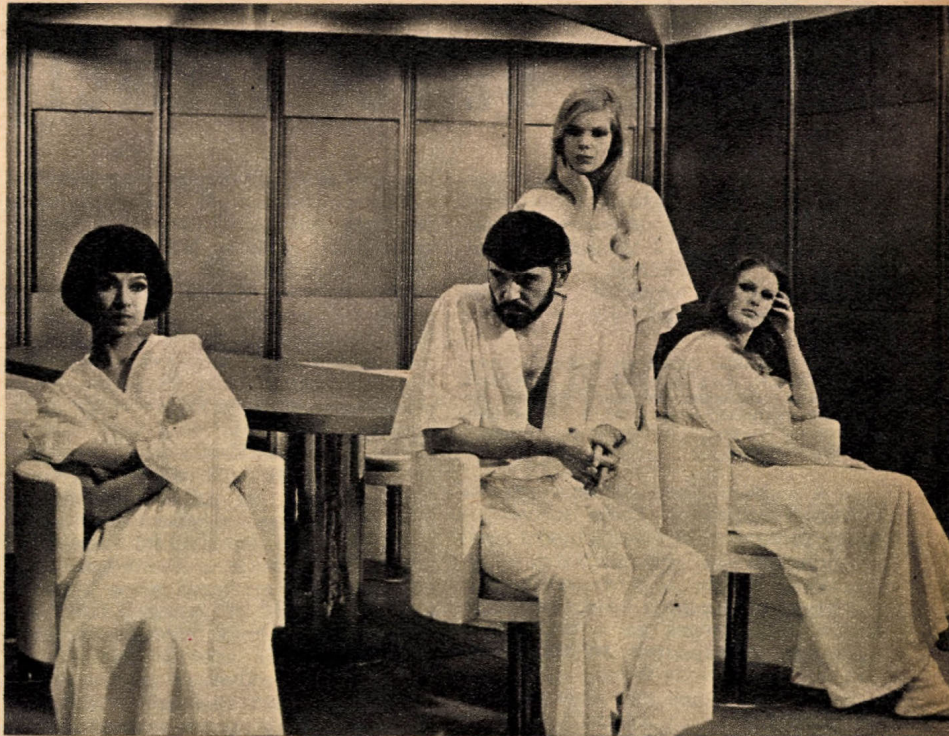
Kezetben valának a próféciaik. Akkoriban a jövő misztériumába való beavatottság még isteni adománynak számított. Korunkban másképp van ez már. Ma, ha a jövőt kívánjuk feszegetni, a tudományt hívjuk segítségül. S ha az kevés, a fantáziát, az álmodozást, jobb esetekben a művészetet. Pontosan a nevéen nevezve: a tudományos fantasztikus művészetet, röviden a sci-fit, amellyel most, külföldi példamutatók és ösztönzések hatására, a magyar filmgyártás is megpróbálkozik.

Magát a próbálkozást elismeréssel üdvözljük. „Az idő ablakai” *Kuczka Péter* forgatókönyve alapján, *Fejér Tamás* rendezésében, a szokott kifejezéssel élve, új színfolttal gazdagította a magyar filmgyártást. Sajnos azonban az *újdonság varázsa nem hat eléggé*, mert a film is a szokott kifejezéseknél maradt. Legfeljebb a változat új, a téma, az előadásmód régies.

A tudományos fantasztikus művek központi hőse is természetesen mindig az ember, de mert képzelet által teremtett világban, környezetben látjuk, túlnő tulajdon személyiségén, s valamilyen módon az egész emberiséget képviseli. A sci-fi szereplői, akár a távoli jövőben, akár egy messzi bolygón kötnek ki, minden esetben a mi küldöttein. Előfutáraink az ismeretlenben, helyettünk fűrészlik annak titkait. S ha ezen a gondolatmeneten végigfutottunk, ismerjük csak fel milyen nagy művészet is a sci-fi.

Azon is eltűnődhetünk, hogy kis nemzet létünkre fellelphetünk-e filmművészetünkkel az *emberi egyetemesség* nevében. Feltétlenül. *Madách Imre* is ezt tette az irodalomban, habár ő a Tragédiában utólag járja be az ember földi történetét, a dráma szereplői szempontjából ez mégis sci-fi. *Madách* azonban a szellem hajtóerején túl a legszárnyalóbb fantázia, a költészet révén emelkedik az idő fölé. Ilyen mércét nincs jogunk, nem is mérészelünk a film alkotói elé állítani, annyit viszont igen: ha az emberiség jövőbe látó törekvéseiben osztozni akarunk, ez jelentsen az ügyszó gondolatilag is valami újjal történő hozzájárulást.

„Az idő ablakai” valamikor a harmadik évezredben játszódik. A földi élet láthatólag elpusztult, de föld alatti kamrák mélyében még szunnyadoz valami élet. Az embert túlélő technikai mechanizmus szabályozottsága, ez a furcsa tehetetlenség erő egy véletlen folytán működésbe lép és életre kelt öt különböző időben, különböző okból elaltatott, hibernált embert. A lassan öntudatra ébredők rájönnek, hogy különböző módon kapcsolatban vannak a pusztulással, annak akaratlan vagy tevéleges előidézői, vagy áldozatai. A viszonylatok elének vázolója *érdekes lélektani dráma körvonalait is fel-felvillantja, de a film tétovaságában képtelen igazalmas szintézist teremteni a múltba tekintés és a jövőbe látás kettősségéből, a technikai-tu-*

Hívásra várva (Krystyna Mikolajewska, Ivan Andonov, Heidemarie Wenzel, Beata Tyszkiewicz)

dományos és a lélektani-erkölcsi konfliktus összefonódásából. Annyi világos, hogy mai felelőségünk jövőbe vetítéséről van szó, annak az erőnek pusztító veszedelmességéről, amelyet már mi is birtokolunk. Ha nem vigyázunk a gonoszra, s ha nem őrizzük meg emberiségünket, végünk. Ennek példázata festi elének a film az apokaliptikus jövőt.

Dehát a helyes gondolat és az indokolt figyelmeztetés, egyszerűen a nemes szándék nyugtázása mellett, mégis csak az fordul meg a fejünkben, hogy a „mi lesz velünk?” kérdésében eddig már a próféciaikkal is eljutottunk.

A föld alatti termek és folyosók kongó, csak a technika fény- és színelei által úgy-ahogy mozduló ürességében egy post-tragédia zajlik, vértelen és sápadt tetemrehívás, amelytől messzire esik minden, amit kalandosságának, regényességnek nevezhetnénk, s ami végül is bizonyos fokig feltétele a műfajnak. A bölcs mértékletesség itt nem használ. Ami titokzat, fölfedésre váró rejtély végigvonul a történeten, az öt percre alig elég, jellegében pedig múlt századi, talán már a jó öreg Verne-nek sem tetszenék. A film cselekménye javarészt abból áll, hogy a szereplők egymást és a kijáratot keresik. A legérdekesebb — bizvást a legnehezebb is volt a filmben megkonstruálni — a dehibernálás betáplált műszerekkel végzett folyamata, a gépmozdulatok különös marionettje.

Keressük a választ, vajon miért nem a világ jövőjének egy biztatóbb távla-

tát, szocialista alternatíváját ábrázoljuk, ha már sci-fit csinálunk? Kitértük volna az idő ablakát, s vége a korábbi megmagyarázhatatlan tartózkodásnak az atomkatakizmat főlidéz, s így az attól óvó külföldi filmekről? Akkor viszont miért magunk állítjuk elő, s nem azokat mutatjuk be? Node hagyjuk ezt a kis közbetolakodott reflexiót. Vigasztalódjunk a feltételezéssel, hogy talán nem is annyira reménytelen az a vég? *Madách* az első emberpárt küldte harcba, ez a film az utolsót, némi kilátást nyitva így a néptelen földön is az emberi faj fennmaradására.

Újszerű feladatot jelentett a mi gyakorlatunkban ez a film. A legnagyobb erővel úgy látszik a technikára kellett koncentrálni, ez jellemzi *Herczenik Miklós* operatőri munkáját is. A színészek, hiába volt a nemzetközi változás, ebben az egyoldalú figyelemben árvák maradtak. *Gábor Miklós* lényé némileg emberarcot adott a sematikus szerepnek. *Beata Tyszkiewicz*, *Krystyna Mikolajewska* és *Heidemarie Wenzel* még ennyit sem mondhat magának, ők még sematikusak is alig lehetnek, s így különböző típusú szomorú szépségükkel vannak jelen. *Ivan Andonov* és *Darvas Iván* sem tehet mást, lélek nélkül egzisztál a vásznon.

Szívem szerint mégis azt mondom: a próbálkozást nem szabad abbahagyni. Van annyi szellemi erőnk és művészetünk, hogy megszülethessék az igazi magyar sci-fi.

Sas György